

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської та
аспірантської підготовки
Кафедра публічного управління
та менеджменту
природоохоронної діяльності

Магістерська кваліфікаційна робота

на тему: Управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної
діяльності

Виконав студент 2 курсу групи МПУ-19
спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування»

Вірич Антоніна Олександрівна

Керівник к.е.н., доцент

Колонтай Світлана Миколаївна

Консультант _____

Рецензент к.геогр.н., доцент ОДЕКУ

Нажмудінова Олена Миколаївна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Магістерської та аспірантської підготовки
Кафедра публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

“ 26 ” жовтня 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Вірич Антоніні Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності

керівник роботи Колонтай Світлана Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “16” жовтня 2020 року № 194-С

2. Строк подання студентом роботи 07 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні акти, дані статистичного обліку, спеціальна наукова література та періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Міжнародний досвід функціонування і тенденції розвитку ринку рекреаційно-туристичних послуг

2 Теоретичні основи та стратегічні орієнтири публічного управління рекреаційно-туристичною сферою

3 Управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності на прикладі Одеської області

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1 Огляд міжнародних туристичних поїздок за 2019 рік (за даними World Tourism Organization)

2 Мета державного управління рекреаційно-туристичною галуззю

3 Наукові теорії, що визначають концептуальні основи механізму державного управління рекреаційно-туристичною галуззю

4 Складові механізму державного регулювання рекреаційно-туристичної сфери України

5 Вплив рекреаційно-туристичного комплексу як функціонально-

територіальної системи на розвиток регіону _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 26 жовтня 2020 року _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1	Робота з літературними джерелами	26.10.20-01.11.20	96	відмінно
2	Робота над розділом 1 «Міжнародний досвід функціонування і тенденції розвитку ринку рекреаційно-туристичних послуг»	02.11.20-11.11.20	96	відмінно
3	Робота над розділом 2 «Теоретичні основи та стратегічні орієнтири публічного управління рекреаційно-туристичною сферою»	12.11.20-21.11.20	98	відмінно
4	Рубіжна атестація	16.11.20-21.11.20	96	відмінно
5	Робота над розділом 3 «Управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності на прикладі Одеської області»	22.11.20-04.12.20	98	відмінно
6	Оформлення роботи	04.12.20-07.12.20	98	відмінно
7	Здача роботи на кафедрі	07.12.20		
8	Перевірка на плагіат	07.12.20-10.12.20		
Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)			97	відмінно

Студент _____ Вірич А.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Колонтай С.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Магістерська кваліфікаційна робота на тему
«Управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної
діяльності»

Вірич Антоніни Олександрівни

Актуальність теми. Динамічний розвиток рекреаційно-туристичної галузі у світі, посилення ролі місцевих органів державної влади в державному управлінні, висока ймовірність не лише позитивного впливу туристичної галузі на соціально-економічний розвиток регіону, але й виникнення загроз (ризиків) від неконтрольованих туристичних потоків, чутливість рекреаційно-туристичної галузі до факторів зовнішнього макро- та мезооточення, обумовлюють необхідність державного регулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

Мета і задачі дослідження. Основною метою магістерської роботи є дослідження функціонування механізму управління регіональним розвитком рекреаційно - туристичної діяльності.

Досягнення поставленої мети зумовило потребу розгляду та вирішення наступних завдань теоретичного та практичного характеру, а саме:

- дослідити міжнародний досвід функціонування і тенденції розвитку ринку рекреаційно-туристичних послуг;
- розглянути теоретичні основи та стратегічні орієнтири публічного управління рекреаційно-туристичною сферою;
- проаналізувати управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності на прикладі Одеської області.

Об'єктом дослідження є механізми управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи є фундаментальні концепції теорії управління, наукові положення в галузі природокористування та охорони навколишнього середовища, класичні підходи до рекреаційно-туристичної діяльності в системі соціально-економічних пріоритетів життєзабезпечення сучасної людини, роботи з вдосконалення державного регулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

Інформаційною базою виступають нормативно - законодавчі акти України, статистичні звіти Державної служби статистики України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, інформація електронних Інтернет-ресурсів.

Результати, їх новизна, теоретичне та практичне значення. В магістерській роботі досліджено міжнародний досвід функціонування і тенденції розвитку ринку рекреаційно-туристичних послуг; розглянуто теоретичні основи та стратегічні орієнтири публічного управління рекреаційно-туристичною сферою; проаналізовано управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності на прикладі Одеської області.

Рекомендації щодо використання результатів роботи з зазначенням галузі застосування. Сформульовані та обґрунтовані положення та рекомендації можна застосовувати для подальшого дослідження механізмів державного та регіонального регулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг тексту магістерської роботи – 100 сторінок, таблиць – 6, рисунків – 11.

Перелік ключових слів: рекреаційно-туристична сфера, туризм, рекреація, державне регулювання, регіональне управління.

ANNOTATION

Master's degree qualifying work on a theme of
« Management of regional development of recreational and tourist
activities»
Virych Atonina

Actuality of theme. Dynamic development of the recreational and tourism industry in the world, strengthening the role of local authorities in public administration, high probability not only of a positive impact of the tourism industry on the socio-economic development of the region, but also the emergence of threats (risks) from uncontrolled tourist flows, the sensitivity of tourism branches to the factors of external macro- and mesoenvironment, determine the need for state regulation of the development of the recreational and tourist sphere.

Aim and research tasks. The main purpose of the master's work is to study the functioning of the mechanism of management of regional development of recreational and tourist activities.

Achieving this goal led to the need to consider and solve the following problems of theoretical and practical nature, namely:

- to study the international experience of functioning and tendencies of development of the market of recreational and tourist services;
- to consider the theoretical foundations and strategic guidelines of public management of recreational and tourist sphere;
- to analyze the management of regional development of recreational and tourist activities on the example of Odessa region.

A research object there are mechanisms for managing the regional development of recreational and tourist activities.

The article of research is there are theoretical, methodological and practical aspects of managing the regional development of recreational and tourist activities.

Research methods. Theoretical and methodological basis of the work are fundamental concepts of management theory, scientific provisions in the field of nature management and environmental protection, classical approaches to recreational and tourist activities in the system of socio-economic priorities of life support of modern man, work to improve the state regulation.

Legislative acts - legislative acts of Ukraine, statistical reports of the State Statistics Service of Ukraine, scientific publications of domestic and foreign scientists, information of electronic Internet resources are the information base.

Results, their novelty, theoretical and practical value. In the master's work the international experience of functioning and tendencies of development of the market of recreational and tourist services is investigated; the theoretical bases and strategic orientations of public management of recreational and tourist sphere are considered; the management of regional development of recreational and tourist activity on the example of Odessa region is analyzed.

Recommendations are in relation to drawing on the results of work with pointing of industry of application. Formulated and substantiated provisions and recommendations can be applied to further study the mechanisms of state and regional regulation of the development of the recreational and tourist sphere.

Structure and volume of work. Work consists of entry, three divisions, conclusions, list of the used sources. A complete volume of text of master's degree work is 100 pages, tables - 6, pictures - 11.

Key words: recreational tourism sphere, tourism, recreation, state regulation, regional management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	9
1.1 Рекреаційно-туристична діяльність в системі соціально-економічних пріоритетів життєзабезпечення сучасної людини.....	9
1.2 Міжнародний розвиток ринку туристично-рекреаційних послуг.....	15
1.3 Тенденції розвитку світового ринку рекреаційно-туристичних послуг...	21
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЮ СФЕРОЮ.....	29
2.1 Організація публічно - управлінської діяльності в туристично-рекреаційній сфері.....	29
2.2 Механізм державного управління рекреаційно-туристичною галуззю.....	33
2.3 Зарубіжний досвід державної політики розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.....	41
2.4 Стратегічне управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності на основі кластерного підходу.....	53
РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	58
3.1 Особливості, проблеми та потенційні напрями розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Одеської області.....	58
3.2 Типологія адміністративних районів Одеської області за рівнем розвитку туризму.....	74
3.3 Аналіз факторів забезпечення конкурентоспроможності розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону.....	83
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	98

ВСТУП

Актуальність теми. Україна посідає одне з провідних місць за рівнем забезпеченості цінними природними лікувальними та історико-культурними ресурсами на Європейському континенті, який щорічно відвідує 51 % усіх туристів на планеті, що створює об'єктивні передумови для сталого розвитку економіки країни за рахунок туризму. Проте, на фоні високих темпів будівництва рекреаційно-туристичних об'єктів за світовими стандартами, інтеграції областей України до міжнародного ринку туристичних послуг та зростання кількості туристичних організацій по всій території України, базові умови розвитку рекреації та туризму в регіонах характеризуються наявністю глибоких протиріч в організаційній структурі управління, спрямованості розвитку, стані якісних і кількісних характеристик інфраструктури.

Стрімкий розвиток туризму у світі обґрунтований значним соціально- економічним впливом галузі, який за ефективної державної політики набуває позитивних ознак. Роль туристичної галузі для соціально-економічного розвитку країни зумовлює необхідність державного управління туризмом. Разом з тим не варто переоцінювати роль туризму для соціально-економічного розвитку території, адже туристична галузь значною мірою належить до сфери послуг, надмірна залежність від якої є загрозою національній безпеці, оскільки в її основі практично завжди лежать вторинні потреби, які у кризових ситуаціях втрачають своє значення і на перше місце виходять первинні потреби, які продукуються матеріальним виробництвом. Тому при державному управлінні туристичною галуззю важливо чітко визначити місце туризму в галузевій структурі національної чи регіональної економік, щоб усунути надмірну залежність від галузі, яка характеризується високим ступенем мінливості внаслідок впливу екзогенних чинників

Вищезазначене актуалізує наукове завдання державного управління –

формування механізму публічного управління регіональним розвитком рекреаційно-туристичної діяльності як структурно-функціонального підґрунтя комплексної реалізації стратегії забезпечення конкурентоспроможності туристично- рекреаційного комплексу регіону.

Проблеми і перспективи розвитку туризму на національному і регіональному рівнях досліджуються та відображаються в роботах як українських, так і зарубіжних вчених: Биркович В.І., Борушака М.І., Квартальнова В.А., Кифяка В.Ф, Нездойминова С.Г., Семенова В.Ф., Стеченка Д.М. та ін.

Основною метою магістерської роботи є дослідження функціонування механізму управління регіональним розвитком рекреаційно - туристичної діяльності.

Теоретичною та методологічною основою роботи є фундаментальні концепції теорії управління, наукові положення в галузі природокористування та охорони навколишнього середовища, класичні підходи до рекреаційно-туристичної діяльності в системі соціально-економічних пріоритетів життєзабезпечення сучасної людини, роботи з вдосконалення державного регулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

Інформаційною базою виступають нормативно - законодавчі акти України, статистичні звіти Державної служби статистики України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, інформація електронних Інтернет-ресурсів.

Сформульовані та обґрунтовані положення та рекомендації можна застосовувати для подальшого дослідження механізмів державного та регіонального регулювання розвитку рекреаційно-туристичної сфери.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження, виконаного в рамках даної магістерської роботи, можна зробити наступні висновки.

Досвід різних країн свідчить, що успіх розвитку рекреаційно-туристичної діяльності прямо залежить від того, як на державному рівні сприймається ця галузь та наскільки вона користується державною підтримкою. Варто зазначити, що рекреаційно-туристична сфера, як багатогалузевий комплекс, має потребу в координації своєї господарської діяльності набагато сильніше, ніж будь-яка інша. Однак надмірна державна присутність і регламентація руйнує прояв підприємницької ініціативи, що лежить в основі становлення ринкових відносин. Крім того, сфера рекреації та туризму має величезне економічне, політичне та соціально-культурне значення для кожної країни, у результаті чого формування державних органів управління туризмом є досить складним процесом.

Лише за умов функціонування правильно побудованого механізму можливе забезпечення досягнення цілей державного управління туристичною галуззю. Для цього вкрай важливим є правильне та чітке визначення організаційного забезпечення як центральної складової механізму державного управління туристичною галуззю, адже саме через дану підсистему реалізуються основні управлінські рішення, що визначають рівень розвитку галузі на визначеній території, та формується державна туристична політика.

Вивчаючи міжнародний досвід проведеної державної політики розвитку туристичної галузі, можна зробити висновок про те, що способи і засоби державного регулювання туристської діяльності можна умовно розділити на три групи: управління туристським попитом, управління туристським пропозицією і заходи регулювання загального характеру. У першому випадку основний об'єкт впливу - туристи, у другому - продавці

туристських послуг, в третьому - вплив виявляється на загальні умови розвитку туристичної індустрії.

Регулювання розвитку туристичної галузі є багаторівневою системою, яка включає в себе:

- координацію та сприяння розвитку туризму в глобальному масштабі, що здійснюється за допомогою Всесвітньої туристської організації за участю міжнародних фінансових організацій;

- узгодженість туристської політики на міждержавному рівні, яка досягається через регіональні туристські організації і спеціальні органи міждержавних об'єднань (наприклад, Європейське Співтовариство);

- узгодженість політики в галузі туризму на національному та регіональному рівнях, яке здійснюється через спеціально створені державні органи і громадські асоціації туристичних організацій.

В сучасних умовах економіко-екологічної та політичної кризи в Україні стимулювання рекреації і туризму є одним з актуальних напрямків розвитку курортних регіонів, зокрема Одеської області. Так, в стратегії соціально-економічного розвитку Одеського регіону на період до 2022 г. туризм стоїть на третьому місці серед пріоритетних галузей, що мають ключове значення для міста і області, поряд з енергопостачанням, альтернативними джерелами енергії, вдосконаленням і розвитком транспортної інфраструктури, сферами охорони здоров'я, освіти, екології.

Аналіз стану розвитку туристично-рекреаційного комплексу Одеської області виявив концептуальну помилку в процесі розвитку і просування регіонального туристичного продукту – цей процес не носить системного характеру, а являє собою набір незв'язаних між собою заходів, що реалізуються різними учасниками (владою, бізнесом, населенням, асоціаціями тощо) без взаємодії. Відповідно, склалась негативна іміджева ситуація регіонального туристичного продукту - потенційним туристам пропонується самостійно на основі туристичних ресурсів створювати єдиний продукт для задоволення певних потреб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма. М.: Финансы и статистика, 2006. С. 40-53
2. Біль М. М. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект/М. М. Біль; за наук. ред. д. е. н. О. П. Крайник. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
3. Восколович Н.А. Маркетинг туристских услуг. М.: ТЕИС, 2009. 167 с.
4. Гайдук А.Б. Дослідження розвитку світової туристичної індустрії з використанням методу сценаріїв/А.Б.Гайдук// Регіональна економіка. 2013. № 3. С. 152-160
5. Галасюк С.С. Научные исследования в сфере туризма: труды Международной туристской Академии. 2010. Вып.6. С.189-204.
6. Галасюк С.С. Необхідність удосконалення державного регулювання сфери туризму України // Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. Київ: Тонар, 2007. С. 67-73.
7. Герасименко В.Г., Галасюк С.С. Управління національним туризмом в контексті міжнародного досвіду // Вісник ДІТБ: Зб. наук. праць. Вип. 12. – Донецьк: ДІТБ, 2008. – С. 160-167.
8. Гуляев В.Г. Туризм: экономика и социальное развитие. М.: Финансы и статистика, 2007. 300с.
9. Головчан, А.І. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними / А.І. Головчан // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. Вип. 27. С. 104–105.
10. Дядечко, Л.П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посіб. / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
11. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), №36. ст.266

12. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С., Щербаченко В.О. «Зелений» туризм як один з напрямлений сталого розвитку регіону // Економіка України. - 2013. №8. С.33-39.
13. Кіптенко, В. К. Менеджмент туризму : підручник. К.: Знання, 2010. 502 с
14. Кирьянова, Л.Г. Туристская дестинация как комплексный концепт и ключевой элемент туристской системы // Вестник Кемеровского государственного университета. 2012. № 4 (52). С. 136–141.
15. Корж, Н.В. Туристична дестинація як фактор стійкого розвитку регіональної економіки / Н.В. Корж // III Міжнар. наук.-практ. конференція [«Сучасні проблеми менеджменту»], (м. Київ, 21-22 травня 2013 р.). – Київ : НАУ, 2013. – С.51-52.
16. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI, 2003. 300 с.
17. Кифяк В.Ф., Регіональні детермінанти становлення туристичної Галузі в контексті розвитку «Зеленої економіки» // Регіональна економіка. 2012. №4. С.23-30
18. Колосінська М.І. Дослідження конкурентоспроможності туристичного ринку України» // Регіональна економіка. 2012. №2. С.185-193.
19. Литвин І.В., Нек О.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні // Регіональна економіка. 2013. №2. С.81-88.
20. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. К.: ЦУЛ, 2012. 368 с.
21. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. –Київ : Знання, 2008. 661 с.
22. Маркетинг в туристском бизнеса. /Министерство иностранных дел Японии; Японский центр производительности для социально-экономического развития (JPC-SED), 2006. 57с.

23. Машкович, Е.А. Оценка понятия «туристская дестинация» в контексте современной туристики / Е.А. Машкович // Известия Иркутской государственной экономической академии. 2007. № 6 (56). –С. 89–92.
24. Михайліченко Г.І. Методологічні основи оцінювання інноваційного потенціалу туристичного підприємства // Економічний часопис. 2013. №1-2. С.80-83
25. Нездоймінов С. Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід . Одеса: Астропрн, 2009. 304 с.
26. Осовська, Г.В. Економічний словник : наукове видання / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Й.С. Завадський. К.: Кондор, 2007. 358 с.
27. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія/за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса:ОНЕУ, 2016. 262 с.
28. Романович В.К. Институциональная структура сервиса в сфере услуг. М.: МГУ сервиса, 2007. 263 с.
29. Семенов, В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьорова Л.М. Управління регіональним розвитком туризму: Навч. посіб. Одеса: Одеський державний економічний університет, 2011. 225 с.
30. Статистичний щорічник Одеської області за 2015 рік // Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2014. 464 с.
31. Ткаченко, Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т.І. Ткаченко. К.: КНТЕУ, 2006. 537 с.
32. Туризм и отраслевые системы. /Под ред. В.А. Квартальнова. М.: Финансы и статистика, 2010. 318с.
33. Федулова Л.І. Інноваційні контури розвитку туризму: [Основні світові тенденції розвитку інноваційної діяльності туризму]// Актуальні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 137-147
34. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2005. 596 с.
35. Экономика туризма. /Под ред. Квартальнова В.А. М.: Финансы и статистика, 2008. 308 с.